

Notat kulturminner – Nettilknytning Undheim datasenter

Sammendrag/konklusjon

Det er vurdert to delområder i konsekvensutredningen. Delområde 1 omfatter et samferdselsminne, kulturminnekategorien er utpekt som prioritert i kommunens kulturmiljøplan. Delområde 1 har noen synlige spor, men er vanskelig lesbart og har sterkt redusert opplevelsesverdi. Kulturmiljøet har noe kunnskapsverdi som kilde til ferdselshistorien på Jæren. Delområdet , og er vurdert til **noe verdi**, på nedre del av skalaen.

Ny 132 kV ledning skal i dette området følge internveier i eksisterende vindkraftverk, et tiltak som allerede har ført til et brudd i traséens sammenheng. Kabelen vil derfor ikke ytterligere bryte opp kulturmiljøet. Kabelen vil heller ikke medføre nærvirkninger eller visuelle inngrep, ettersom den forblir usynlig etter endt anleggsfase. Planlagte riggplasser, ny transformatorstasjon, nytt AIS-anlegg og nye adkomstveier vil heller ikke medføre direkte eller visuell påvirkning på delområdet, ettersom de ligger i tilstrekkelig avstand fra delområdet. Påvirkningen er vurdert til «**ubetydelig endring**».

Delområde 2 har stor tidsdybde og stor kunnskapsverdi som kilde til perioder med ingen eller få skriftlige kilder. Det inngår som en del av kulturlandskapet i delområdet. Arealene omfatter diverse steingjerder, bakkemurer, tufter og selve lyngheien som har en historiefortellende egenskap om områdets bruk til foring tilbake til førhistorisk tid. Delområdet er vurdert til **stor verdi**.

Tiltaket med ny transformatorstasjon, nytt AIS-anlegg, adkomstveier, riggplasser og nettanlegg ligger i tilstrekkelig avstand fra delområdet. Transformatorstasjonen er planlagt plasseres sør for et regulert datasenter på et allerede opparbeidet areal. Bygget vil ikke ha betydelige høyder og vil dermed gli inn i landskapet. Rigsplassene i nærheten skal etter bruk istandsettes og vil derfor ikke medføre permanente virkninger for delområdet. Tiltaket forventes derfor ikke å medføre visuelle virkninger for delområdet. Påvirkningen er vurdert til «**ubetydelig endring**».

Revisjon	Dato	Beskrivelse	Utarbeidet	Fagkontrollert	Godkjent
J04	05.07.2026	Notat, til gjennomsyn kunde	AnnPar	EirHer	AsHyt
J03	27.03.2026	Til bruk	AnnPar	EirHer	SivHen
J02	19.03.2026	Notat, til gjennomsyn kunde	AnnPar	EirHer	SivHen
J01	22.01.2026	Notat, til bruk i konsesjonssøknad	AnnPar	EirHer	SivHen

Dette dokumentet er utarbeidet av Norconsult som del av det oppdraget som dokumentet omhandler. Opphavsretten tilhører Norconsult. Dokumentet må bare benyttes til det formål som oppdragsavtalen beskriver, og må ikke kopieres eller gjøres tilgjengelig på annen måte eller i større utstrekning enn formålet tilsier.

Delområder	Alternativ 0	Utbyggingsalternativet
Delområde 1	Ubetydelig	0
Delområde 2	Ubetydelig	0
Samlet vurdering	Ubetydelig	Ubetydelig konsekvens
Begrunnelse for samlet konsekvensgrad for fagtema		Tiltaket medfører ingen direkte inngrep i noen av delområdene, ingen visuelle fjernvirkninger og nærføring for de definerte kulturmiljøene. Området er allerede preget av utbygging, med vindkraftverk og datasenter.
Rangering	1	2
Begrunnelse for rangering	Dagens situasjon	Nye tiltak i form av ny 132-kv jordkabel og riggplasser.

1.1 Kulturminner og kulturmiljø

1.1.1 Kunnskapsgrunnlag

Eksisterende kunnskap om utredningsområdet er i hovedsak fra Askeladden som er Riksantikvarens kulturminnedatabase. Askeladden viser automatisk fredete kulturminner (eldre enn 1537), kulturminner under vann, men også en del nyere tids kulturminner som ikke er fredet, samt lokaliteter som er fjernet eller har uavklart vernestatus. Askeladden inneholder dessuten en del opplysninger fra SEFRAK-registeret¹.

SEFRAK-registeret (Sekretariat For Registrering Av faste Kulturminner) innebærer ikke en formell vernestatus for objektene, men gir et signal om at verneverdige bygninger kan finnes i området (dvs. bygninger oppført før 1900/1940), og at det i sammenhengen mellom bygninger og landskap kan finnes kulturhistoriske betydninger som er relevant for konsekvensutredningen. SEFRAK-registeret er ikke oppdatert og må alltid sjekkes opp mot dagens situasjon og tilstand.

Som et supplement har gjenstands- og arkeologidatabasen til Arkeologisk museum i Stavanger vært benyttet. Denne gir oversikt over arkeologiske funn som ikke alltid er nevnt i Askeladden, samt over arkeologiske utgravinger².

Utredningsområdet ligger i Time kommune på Jæren i Rogaland. Kommunen har utarbeidet en kulturmiljøplan for kulturminner, som er på høring. Rogaland Fylkeskommune har en regional plan for kulturminner fra 2023. Rapporten omtaler kulturmiljøer av både regional og nasjonal interesse, samt utvalgte lokaliteter og områdefredninger. Planene har vært viktige grunnlagsdokumenter i konsekvensutredningen³. Lokalhistorisk litteratur som bygdebøker har også vært benyttet i konsekvensutredningen, særlig gårds- og bygdehistorie⁴.

Rogaland fylkeskommune har gjennomført flere arkeologiske registreringer i området i forbindelse med ulike reguleringsplaner og konsesjonssaker, blant annet knyttet til etableringen av Høg-Jæren vindkraftverk. Gjennom registreringene i 2002 ble det ikke påvist automatisk fredete kulturminner innenfor planområdet for den gjeldende nettilknytningen.

Kunnskapsgrunnlaget er vurdert som tilstrekkelig for konsekvensutredningen.

¹ (Riksantikvaren, 2026)

² (DigitalMuseum, 2026)

³ (Time kommune, 2025) (Rogaland fylkeskommune, 2023)

⁴ (Ola Aurennes, 1973)

1.1.2 Områdets karakter og historisk utvikling

Området for den nye kabeltraseen ligger sør i Time kommune, på Jæren i Rogaland fylke. Planområdet ligger på Undheim, i et område som omtales som «den siste store rest av det brune Jæren», et av de siste bevarte sammenhengende heilandskapene på Jæren. Bruken av lyngheilandskapet går langt tilbake i tid, helt til steinalderen (10 000–1800 f.Kr.), men fikk sin virkelige innmarsj mot slutten av bronsealderen (1800–500 f.Kr.). Samspillet mellom ulike former for skjøtsel av lyngheien, blant annet brenning, slått og beite, har preget og formet menneskers liv og levevilkår. Spor etter denne virksomheten er fortsatt godt bevart og synlige i det småkuperte landskapet. Lyngheilandskapet ble utviklet som et resultat av behovet for helårs fôr til husdyrene.

I området finnes forhistoriske gårdsanlegg, hustuffer, stakketuffer, steingjerder, markagjerder og boplasser helt fra eldre steinalder og opp til etterreformatorisk tid. Rundt innsjøen Storamos kjenner vi til de eldste boplassene som er funnet i kommunen. Disse var trolig kortvarige oppholdsplasser for jeger-sankere i steinalderen.

Figur 1-1: Oversikt over Høg-Jæren fotografert i 1956. I framgrunnen kan en se Litlamoseet, i midten Storamoset. Buevegen, fv. 504 skjærer seg gjennom landskapet. Planområdet ligger til høyre for Storamoset og fylkesvegen.

1.1.3 Verdivurdering

Delområde 1 Gammel indre hovedvei

Delområdet omfatter en del av en gammel ferdselsvei, den gamle hovedveien mellom Mellemstrand i Time - Vagle i Sandnes. Dette antas å være en tidligere ridesti.

Veien har ikke formell vernestatus, er ikke fredet eller vernet i kulturminnedatabasen, men er markert i Temakart Rogaland. Veien går i en sørøst-nordvest gående retning gjennom området. Delområdet omfatter kun en liten strekning av ferdselsveien som fortsetter lengre nord mot Vagle i Sandnes kommune.

Denne indre vegen i Time kommune ble trolig bygd i flere omganger på 1800-tallet da behovet for ferdsel mellom gårdene, til og fra kirkene og administrasjonssentrene økte. Kulturminnet har noen synlige spor i landskapet i form av enkelte steingjerder og bakkemurer. Veien er trolig brukt som turvei/ferdselsvei mellom gårdene i dag også.

Der hvor ferdselsveien går over elven kan man se rester etter en steinbru (klopp) i form av større steinblokker. Det var trolig en overgang/liten bru her før den gikk ut av bruk. I Temakart Rogaland er kloppen tidfestet til slutten av 1700-tallet. Det kan derfor tenkes at vegen også ble brukt tidligere enn det antatte 1800-tallet.

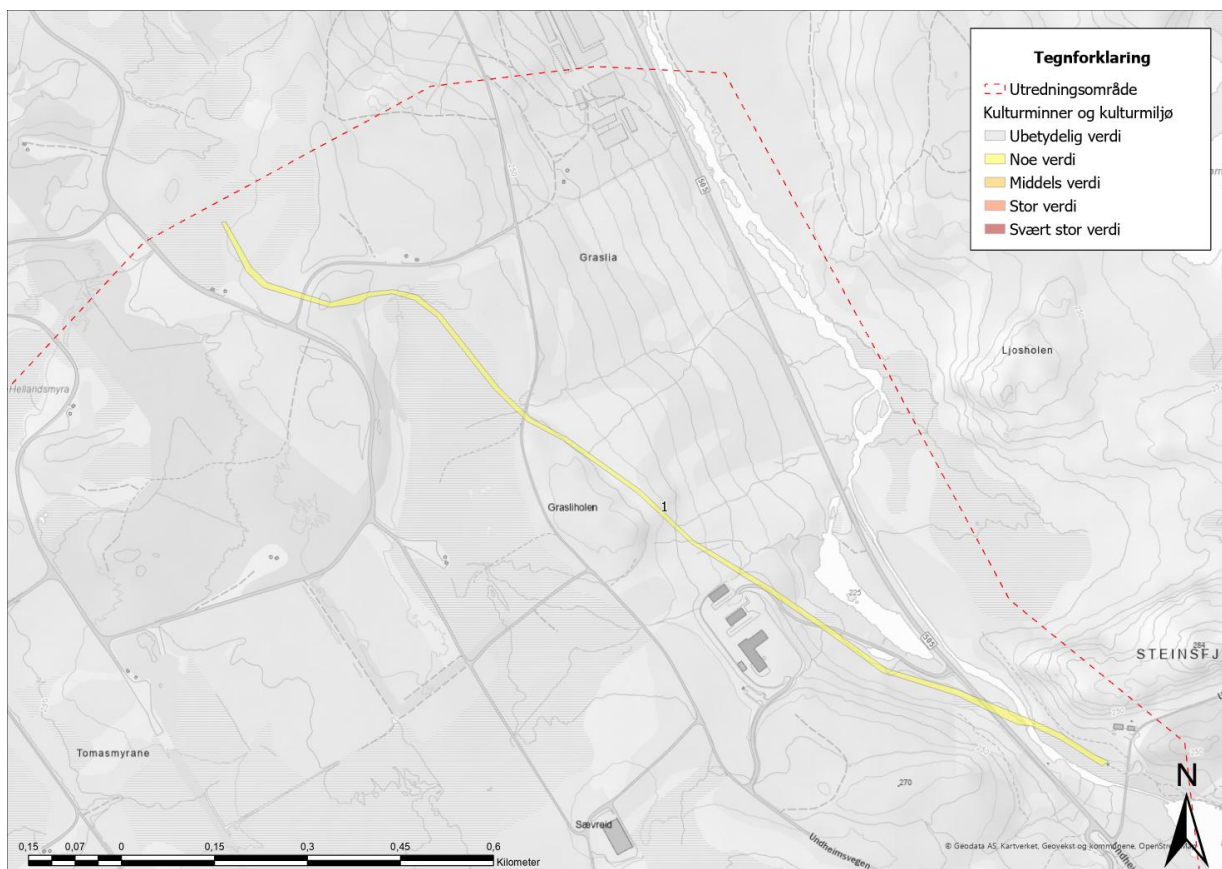
Verdivurdering: Samferdselsminner er utpekt som prioritert kategori i kommunens kulturmiljøplan. Vegfarete har noen synlige spor, men er vanskelig lesbart og har sterkt redusert opplevelsesverdi. Kulturmiljøet har noe kunnskapsverdi som kilde til ferdselshistorien på Jæren.

Delområdet er vurdert til **noe verdi**, på nedre del av skalaen.

Figur 1-2: Ferdelsveien slik det fremstår sett fra Undheimsvegen. I området der vegen krysser bekken Stormyråna står det rester etter en klopp. Rød linje markerer omtrentlig strekning til ferdelsvegen.

Figur 1-3: Oversikt over delområde 1 (noe verdi).

Delområde 2 Nordre delen av KULA-landskap

Delområdet omfatter en mindre del av KULA-området (K524), den nordligste delen som ligger nærmest tiltaket.

Innenfor delområdet ligger det seks automatisk fredete boplasser datert til steinalderen (Askeladden ID 53720, 4452, 4453, 43976, 4454, og 53721), sistnevnte har fjernet status. Denne lokaliteten ble kontrollregistrert i 2025, registreringen viste ingen funn. Det ble derfor konkludert med at lokaliteten har blitt vasket bort i forbindelse med varierende vannstand.

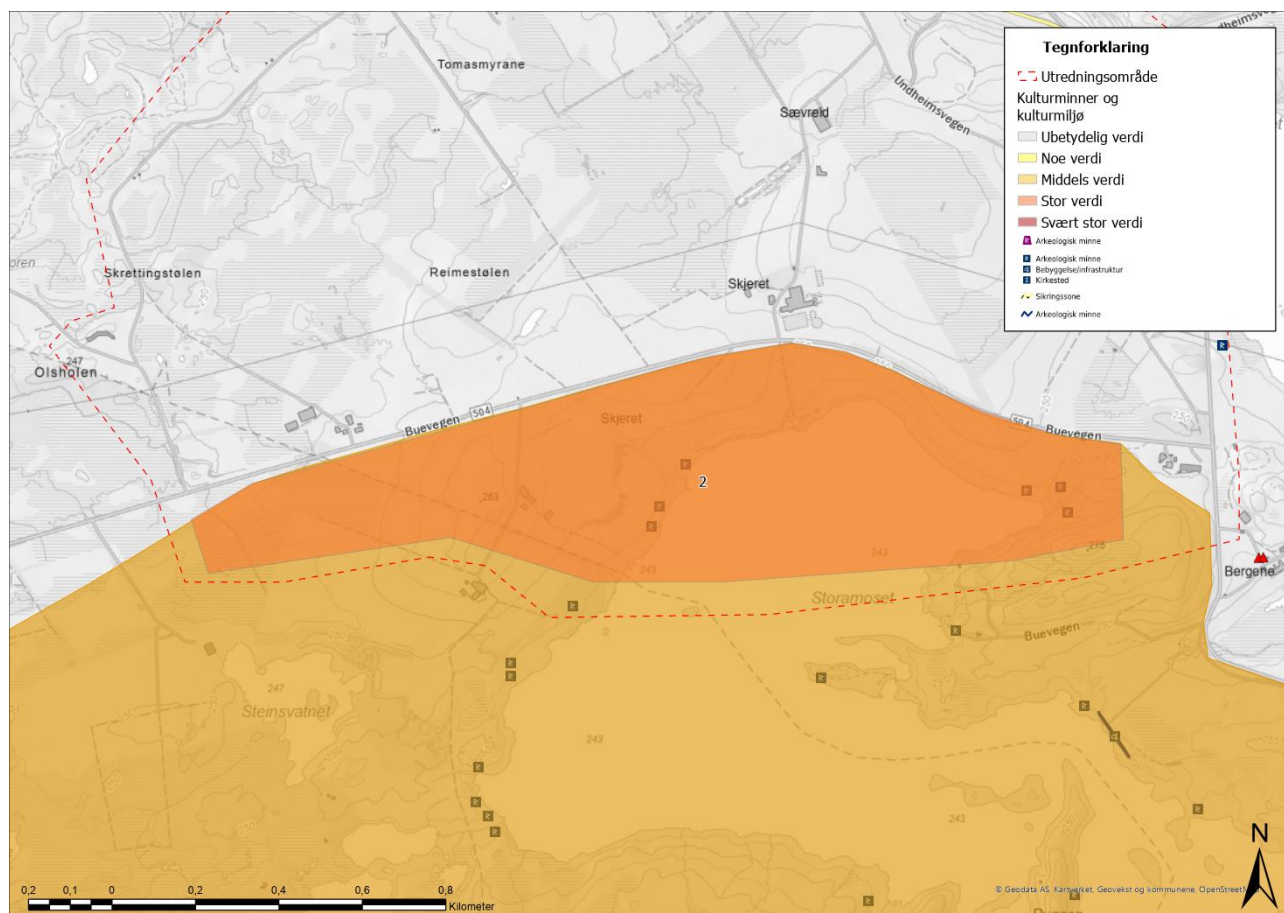
I tillegg inngår en del av kulturlandskapet i delområdet. Arealene omfatter diverse steingjerder, bakkemurer, tufter og selve lyngheien som har en historiefortellende egenskap om områdets bruk tilbake til førhistorisk tid.

Verdivurdering: Delområdet har stor tidsdybde og stor kunnskapsverdi som kilde til perioder med ingen eller få skriftlige kilder.

Delområdet er vurdert til **stor verdi**.

Figur 1-4: En del av KULA-landskapet med Storamossen sett fra fv. 504. Steinalderboplassene ligger langs bredden av Storamossen. Kilde: Google street view

Figur 1-5: Oversikt over delområde 2 (stor verdi). Den oransje flaten viser til KULA-landskapet.

1.1.4 Vurdering av tiltaket

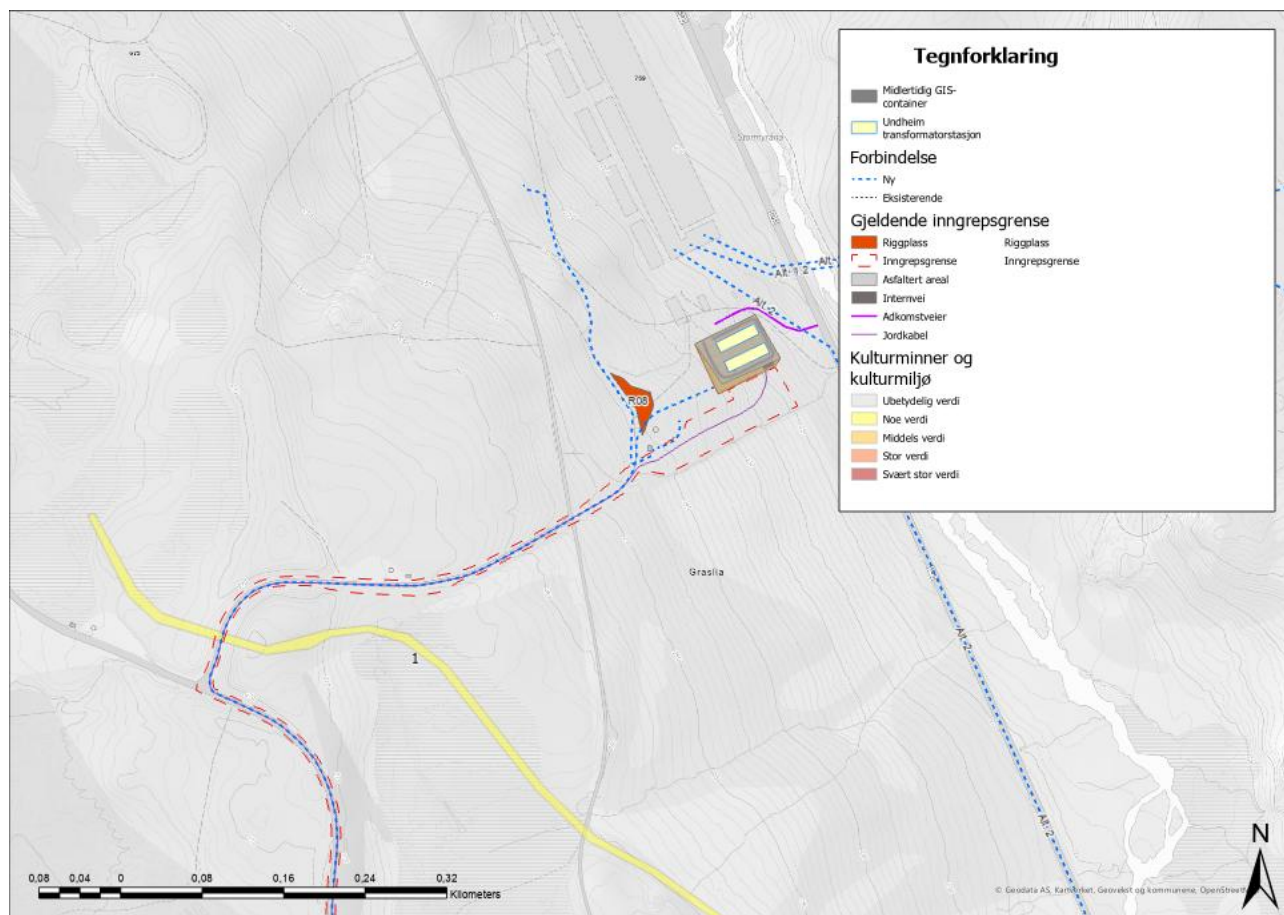
Delområde 1

Tiltaket omfatter etablering av et nettanlegg mellom t-avgreining i 132 kV Bjerkreim-Opstad til planlagt Undheim datasenter. Anlegget skal legges som 132 kV-jordkabel. Kabelen vil krysse delområde 1 i nordre del på ett punkt (se figur 1-6). Kabelen skal i dette området følge internveier i eksisterende vindkraftverk, et tiltak som allerede har ført til et brudd i traséens sammenheng. Kabelen vil derfor ikke bryte opp kulturmiljøet ytterligere. Kabelen vil heller ikke medføre nærvirkninger eller visuelle inngrep, ettersom den forblir usynlig etter endt anleggsfase. Planlagte riggplasser og ny transformatorstasjon vil heller ikke medføre direkte eller visuell påvirkning på delområdet, ettersom de ligger i tilstrekkelig avstand fra delområdet.

Påvirkningen er vurdert til **ubetydelig endring**.

Dette er sammenholdt med delområdets noe verdi gir **ubetydelig konsekvens (0)**.

Figur 1-6: Ny 132 kV-jordkabel (blå, stiplet linje) vil krysse delområde 1.

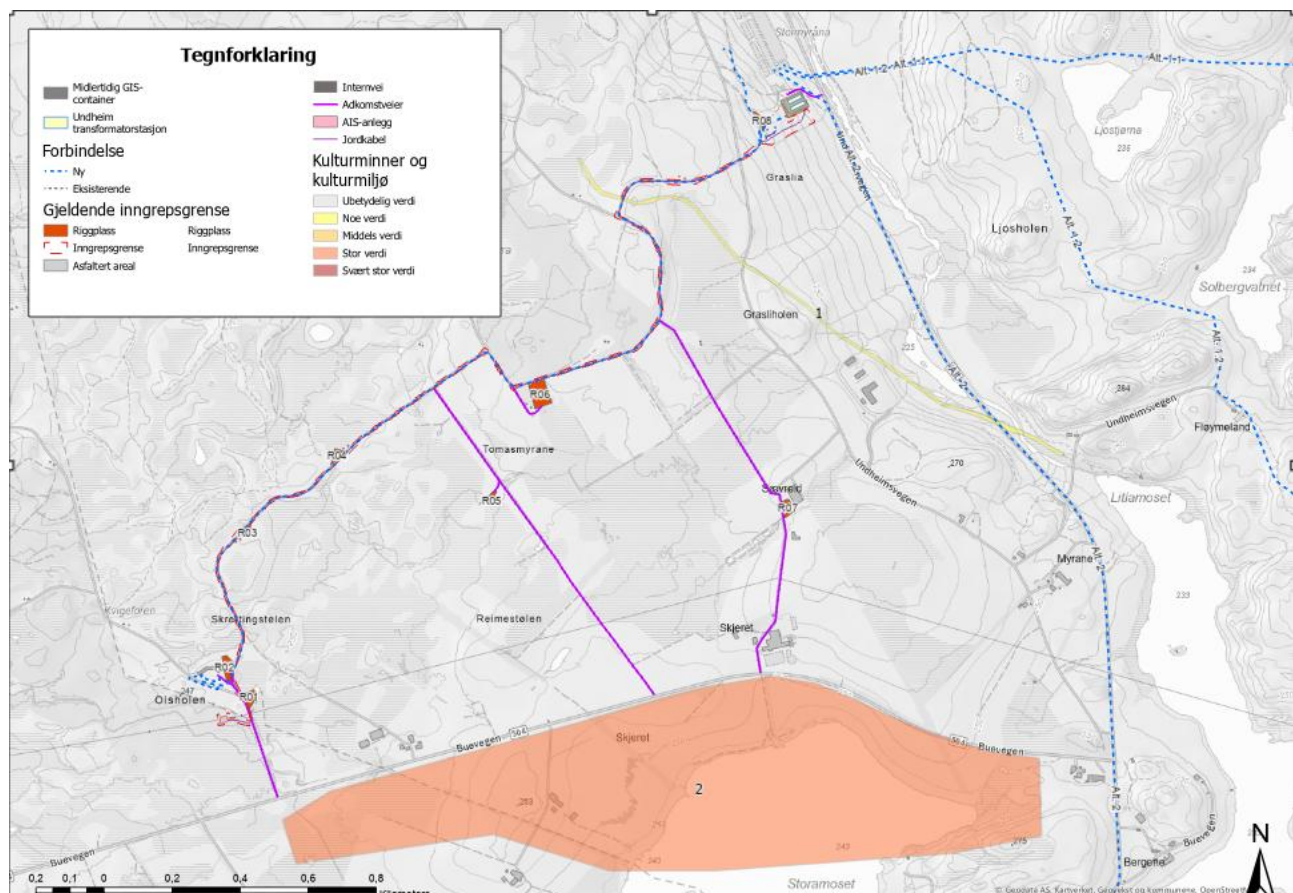
Delområde 2

Planlagt ny 132 kV-jordkabel vil ikke medføre direkte inngrep i delområde 2. Kabeltraseen ligger flere hundre meter nord for det definerte delområdet. Riggplassene skal istandsettes etter endt anleggsfase, og terrenget skal tilbakeføres til opprinnelig tilstand. Kulturlandskapet er allerede påvirket av det eksisterende vindkraftverket og datasenteret. Disse inngår i nullalternativet og vil derfor ikke medføre endringer i den visuelle påvirkningen. I tillegg er det planlagt å etablere en transformatorstasjon ved det regulerte datasenteret (se figur 1-7). Tiltaket ligger i tilstrekkelig avstand fra delområdet, om lag 1,6 km nord for kulturmiljøet. Bygget er planlagt plassert sør for det framtidige datasenteret, på et allerede opparbeidet areal. Transformatorstasjonen vil ikke ha betydelige høyder – cirka 14,6 meter – og vil dermed ikke medføre visuelle virkninger. Det samme gjelder det nye AIS-anlegget som er tenkt etablert 140 m sør før Jæren Energi sitt anlegg. Planlagte nye adkomstveier vil heller ikke berøre delområdet. Tiltaket forventes derfor ikke å medføre visuelle virkninger eller direkte inngrep i delområdet.

Påvirkningen er vurdert til **ubetydelig endring**.

Dette er sammenholdt med delområdets store verdi gir **ubetydelig konsekvens (0)**.

Figur 1-7: Planlagte tiltak og delområde 2 (stor verdi).

Samlet konsekvens

Delområder	Alternativ 0	Utbyggingsalternativet
Delområde 1	Ubetydelig	0
Delområde 2	Ubetydelig	0
Samlet vurdering	Ubetydelig	Ubetydelig konsekvens
Begrunnelse for samlet konsekvensgrad for fagtema		Tiltaket medfører ingen direkte inngrep i delområdene, ingen visuelle fjernvirkninger eller nærføring for de definerte kulturmiljøene.
Rangering	1	2
Begrunnelse for rangering	Dagens situasjon	Nye tiltak i form av ny jordkabel, riggplasser og ny transformatorstasjon.

1.1.5 Usikkerhet

Det foreligger en viss usikkerhet knyttet til verdi- og påvirkningsvurderingen, ettersom utreder ikke har befart planområdet eller delområdene. Enkelte strukturer og elementer i landskapet er derfor ikke fanget opp eller vurdert enkeltvis. Utredningen mangler også bilder fra enkelte perspektiver og av kulturminner som kan være relevante for verdi- og påvirkningsvurderingen. Tiltaket er imidlertid oversiktlig og skal i all hovedsak anlegges i eksisterende internveier. Dette reduserer usikkerhet betraktelig. Kunnskapsgrunnlaget vurderes som tilfredsstillende for å vurdere konsekvens etter metoden.

1.1.6 Vurdering av virkninger i anleggsfasen

Konsekvenser i anleggsfasen er midlertidige og er først og fremst knyttet til visuell påvirkning, støy og støv. Selv om påvirkning i anleggsfasen er midlertidig, kan belastningen på kulturminner og kulturmiljø være høyere i en kort periode i motsetning til det ferdige anlegget. Midlertidig deponering og lagring av masser kan ha store konsekvenser for kulturminner som ligger under bakken. Det er ofte derfor planlagte areal for masselagring utløser undersøkelsesplikten i kulturminnelovens § 9.

Det foreligger per i dag ingen plan for gjennomføring i denne fasen. Tiltak som er beskrevet nedenfor omtaler derfor generelle konsekvenser og bemerkninger som følge av anleggsgjennomføringen.

For å unngå direkte og visuelle virkninger på kulturminner og kulturmiljø er det viktig at et anleggsområdet ikke omfatter mer enn nødvendig areal og at en unngår steder med høye kulturminneverdier eller stort potensial for funn av ikke kjente kulturminner.

Kulturminnelovens §8, 2. ledd sier at dersom det under anleggsarbeid fremkommer automatisk fredede kulturminner, skal arbeidet straks stanses og kulturminnemyndighet kontaktes. Entreprenør som skal ut i felt må være informert om meldeplikten.

Kulturmiljøer og kulturminner langs transportveier kan få negative virkninger ved anleggsgjennomføringen. Anleggstrafikken kan forringe opplevelsesverdien av disse. Anleggsvirksomheten vil føre til en økning av tungtransport som igjen fører til støy, og støv. Trafikkavvikling vil være periodevis og medføre økt anleggstrafikk kun i kortere perioder i anleggsfasen. Om anleggsarbeid er planlagt utført i nærheten av automatisk fredete kulturminner er det viktig at kulturminnene merkes og skiltes slik at eventuelle skader kan unngås. Eventuell merking og skilting gjøres i overensstemmelse med Rogaland fylkeskommune

Etablering av rigg- anleggsområder medfører vanligvis midlertidig arealbeslag som etter endt anleggsfase tilbakeføres til sin opprinnelige tilstand. Disse områdene kan derimot forårsake varige konsekvenser for kulturminner. Særlig utsatt er kulturminner som ikke har synlige spor over bakken. Etablering av slike rigg- og anleggsområder må avtales med kulturminnemyndigheter for å unngå skader på kjente kulturminner ved nærføring.

1.1.7 Avbøtende tiltak

- Reetablering av berørte steingjerder etter endt anleggsfase.
- Unngå deponering og lagring av masser på én riggplass, og fordel dem heller på flere riggplasser.
- Unngå om mulig deponering og lagring på riggplassene som ligger nærmest delområde 2 for å redusere midlertidige visuelle virkninger på kulturlandskapet.